

Ungdomar och integritet 2009

Kairos Future/Datainspektionen

Datainspektionens rapport 2009:1

Ungdomar och integritet 2009

Datainspektionens rapport 2009:1

Skriven av Kairos Future för Datainspektionen i januari 2009

Författare: Peter Pernemalm och Mats Lindgren

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
BAKGRUND, SYFTE OCH METOD	4
DEN PRIVATA SFÄREN OCH FÖRTROENDE FÖR ANDRA ..	5
IT-ANVÄNDNING	7
INSTÄLLNING TILL ÖVERVAKNING OCH AVLYSSNING ..	10
KUNSKAP OCH UPPDATERING	14
TYDLIGA TENDENSER ÖVER TID	18
SKILLNADER MELLAN GRUPPER.....	19

SAMMANFATTNING

För tredje året i rad undersöker Kairos Future på uppdrag av Datainspektionen ungdomars inställning till integritet i allmänhet och integritet på Internet i synnerhet.

De tidigare studierna har visat att ungdomar är mycket aktiva på Internet och att de vill vara anonyma. Samtidigt uppvisar de ofta oförsiktiga beteenden på nätet och i det vardagliga livet.

Årets resultat visar en klar tendens till att ungdomar har fått en mer negativ syn på övervakning i allmänhet. En trolig orsak till detta är 2008 års debatter kring FRA-lagen och IPRED-lagen. Nära hälften av ungdomarna anger att debatten kring FRA-lagen har fått dem att fundera mer kring frågor om integritet.

Det som traditionellt betraktats som privat information, som politisk och religiös uppfattning, kan ungdomar mycket väl tänka sig att lämna ut till andra personer. Det som anses mest privat är vem man är kär i och den ekonomiska situationen.

Polisen åtnjuter det högsta förtroendet av olika myndigheter och auktoriteter. Lägst förtroende har ungdomar för privata företag. I allmänhet anses det värst att privata företag tar reda på saker om dig. På Internet anser ungdomarna att det värsta är om staten tar reda på saker om dig.

Ungdomar använder IT och framför allt Internet i fortsatt hög utsträckning. En stor förändring sedan den första undersökningen om ungdomars syn på integritet är att andelen som oftast surfar på en egen dator har ökat kraftigt.

Många ungdomar har upplevt olika typer av mobbning och mobbningsliknande beteenden på Internet. Främst utsätts killar för nätmobbning, med undantaget att tjejer i mycket större utsträckning utsätts för sexuella trakasserier. Endast en fjärdedel av ungdomarna har använt abuse-funktionen på något community, men de som har använt den uppger att användandet gav effekt.

Trots att acceptansen till övervakning har minskat är det fortfarande en definitiv majoritet som anser att övervakning är okej om det kan förhindra grova brott. Den mest accepterade formen av teknisk övervakning är kameraövervakning. Närvaro av en fysisk person (polis, väktare, rastvakt) föredras mot teknisk övervakning och anses ha bäst effekt för att förebygga brott.

Kunskapen om integritetsfrågor på Internet är fortsatt god, medan många ungdomar har bristande kunskaper om världen utanför datorn. Främst brister kunskaperna gällande personnummer. De flesta vet att Datainspektionen har till uppgift att informera om risker på nätet, men nära hälften tror att Datainspektionen även kontrollerar spam.

Undersökningen är baserad på en webbenkät och har besvarats av ett urval av 533 ungdomar. Urvalet är representativt med avseende på kön, region och ålder inom åldersgruppen 14-18 år.

BAKGRUND, SYFTE OCH METOD

BAKGRUND

På uppdrag av Datainspektionen har Kairos Future två gånger tidigare genomfört studien om ungdomars syn på integritet. Förra årets studie visade bland annat att de allra flesta ungdomarna är aktiva på nätet dagligen och att ungefär hälften har funderat på frågor kring integritet tidigare. Samtidigt som ungdomarna vill att deras surfning på Internet ska vara anonym visade det sig att en liten minoritet undviker att besöka vissa webbsidor för att värna sin integritet.

SYFTE

Det övergripande syftet med årets undersökning är att undersöka ungdomars inställning till integritet i allmänhet och integritet på Internet i synnerhet. Målen med studien är att:

- Undersöka vad ungdomar betraktar som privat information
- Undersöka ungdomars förtroende för polis, stat, företag, skola och vuxna
- Undersöka ungdomars IT-användning ur ett integritetsperspektiv
- Undersöka ungdomarnas inställning till övervakning och avlyssning
- Undersöka ungdomars kunskap kring integritet och Datainspektionens uppgifter
- Undersöka om debatten kring FRA-lagen och IPRED-lagen har förändrat ungdomars syn på integritet.
- Jämföra resultatet från årets studie med de två tidigare studierna (2008 och 2007)
- Undersöka om det finns skillnader i attityder och beteenden i olika demografiska grupper

METOD OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Denna undersökning är en kvantitativ studie som baseras på en webbenkät med 533 respondenter. Respondenterna utgör ett representativt urval av svenska ungdomar mellan 14 och 18 år med avseende på kön, region och åldersfördelning inom åldersgruppen. Datainsamlingen skedde mellan december 2008 och januari 2009.

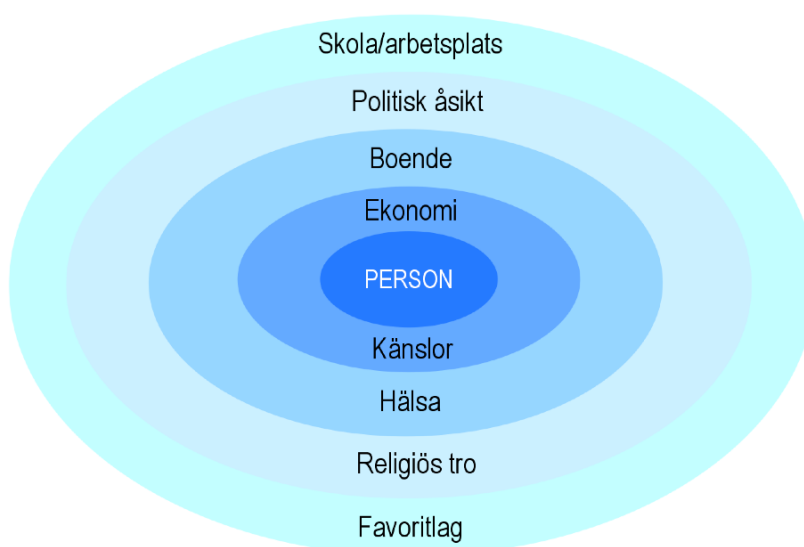
Eftersom deltagande i undersökningen förutsätter att man har tillgång till Internet finns alltid en risk att man missar personer i målgruppen som inte är Internetanvändare. När det gäller svenska ungdomar torde denna effekt på resultatet vara ytterst liten, då i princip alla i 14-18-årsåldern har tillgång till Internet.

DEN PRIVATA SFÄREN OCH FÖRTROENDE FÖR ANDRA

KÄRLEK OCH EKONOMI KÄNSLIGAST

2008 års studie visade att de uppgifter ungdomar betraktar som mest privata inte är information som traditionellt betraktats som känslig. Uppgifter om bl. a politiska åsikter och religiös uppfattning kunde en stor andel tänka sig att lämna ut till någon annan. Bilden av ungdomarnas privata sfär är oförändrad och gäller även 2009, se figur 1 nedan.

Figur 1. Den privata sfären för ungdomar 2009. De känsligaste frågorna är placerade längst in.

De uppgifter som bedöms vara mest privata, vem man är kär i, den ekonomiska situationen och var man bor kan ungefär en tredjedel av ungdomarna tänka sig att lämna ut till någon annan. Uppgifter om hälsa och politisk tillhörighet kan ungefär hälften tänka sig att dela med sig. Favoritlaget, den religiösa tron och var man går i skolan/arbetar kan en övertygande majoritet uppge för någon annan. Generellt föreligger små skillnader mellan könen, mellan åldersgrupper, samt mellan större och mindre orter.

STÖRST FÖRTROENDE FÖR POLISEN

När man jämför ungdomarnas förtroende för olika myndigheter och auktoriteter finner man att det är polisen som man har störst förtroende för. Hälften uppger att de har stort förtroende för polisen, vilket är en siffra som skolan och "vuxna i allmänhet" nästan når upp till. 36% har stort förtroende för staten. Lägst förtroende har ungdomarna för privata företag, som endast en fjärdedel har stort förtroende för.

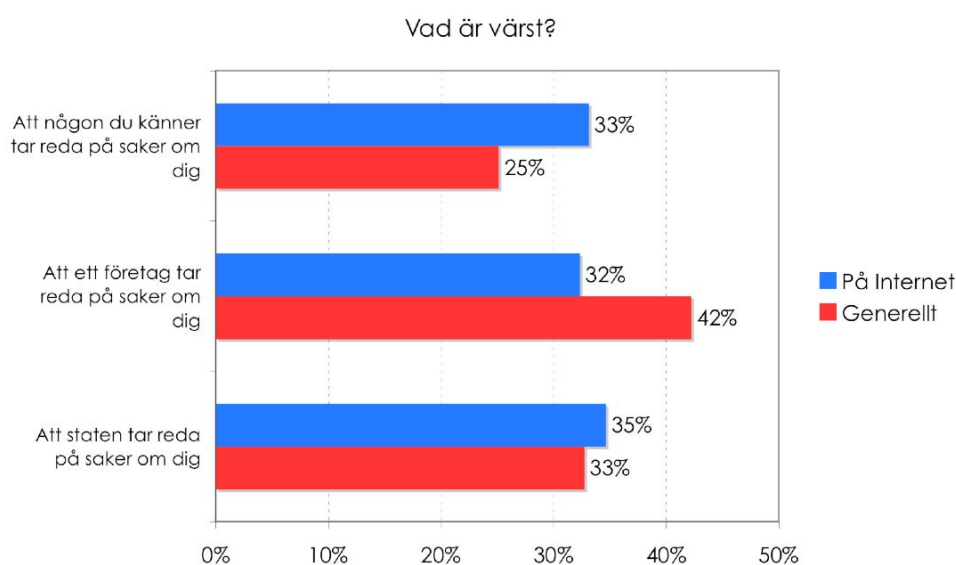
Att inte en större majoritet har förtroende för polis, stat och privata företag må vara naturligt, eftersom de befinner sig relativt långt ifrån ungdomarnas vardag. Att för-

troendet för vuxna och skolan inte är högre är dock förvånande och ett tecken på att vuxenvärlden inte står särskilt högt i kurs hos ungdomarna. Vi kan även konstatera att det i regel finns ett negativt samband mellan ålder och förtroende – ju äldre man blir desto mindre förtroende får man för vuxenvärlden. Det finns också starka samband mellan förtroenden för olika "överheter". Har man högt förtroende för polis, stat, vuxna etc. har man även med stor sannolikhet högt förtroende för samtliga myndigheter och auktoriteter.

FRÅNVARO FRÅN STATEN VIKTIGARE PÅ INTERNET

På frågan om vad som är värst generellt – om staten, företag eller någon man känner tar reda på saker om dig, är det företagen som man upplever gör det största intrånget. När det kommer till Internet är det värsta att staten tar reda på saker om dig (se figur 2).

Figur 2. Statens övervakning upplevs som värre på Internet.

IT-ANVÄNDNING

FORTSATT HÖG IT-ANVÄNDNING

IT-användningen bland svenska ungdomar är hög. 82% anger att de surfar varje dag, 65% skickar SMS varje dag. Ungefär hälften chattar och besöker webbcommunities varje dag (se tabell 1.)

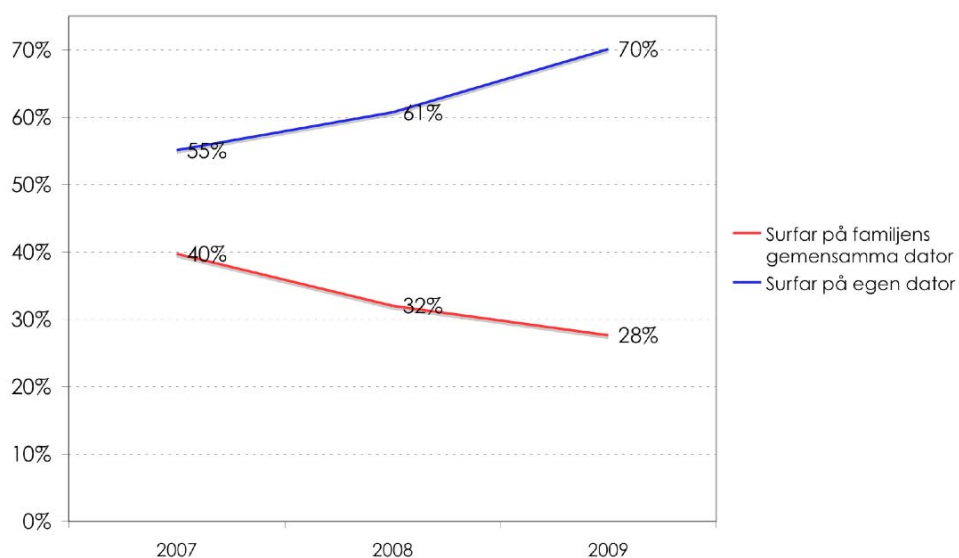
Tabell 1. Ungdomarnas IT-vanor.

IT-aktivitet	Dagliga utövare
Surfa på Internet	82%
Skicka SMS	65%
Chatta	55%
Besöka community	49%
Skicka E-mall	14%
Köpa saker på nätet	< 1%

Mer sällan skickar ungdomar e-mail och ytterst få köper saker på Internet varje dag. För samtliga aktiviteter förutom att skicka SMS är killar mer frekventa användare. SMS-användningen har även ökat markant sedan 2008. Fler besöker även communities jämfört med 2008, medan färre uppger att de chattar. Förmodligen har kommunikationen på communities till viss del ersatt chatten.

FLER OCH FLER ANVÄNDER EGEN DATOR

Andelen unga som anger att de oftast surfar på Internet på sin egen dator har ökat stadigt sedan 2007 (se figur 3).

Figur 3. Fler och fler surfar på egen dator.

Långt fler killar än tjejer surfar oftast på egen dator. Att ha egen dator blir även vanligare ju äldre man blir.

HÖG ANDEL INTERAKTIVA UNGDOMAR PÅ NÄTET

Nio av tio ungdomar besöker någon webbcommunity "då och då" eller oftare. Det vanligaste sociala nätverket är Bilddagboken.se. 66% av ungdomarna som använder någon webbcommunity är medlem i Bilddagboken. God tvåa kommer facebook, som attraherar 60% av ungdomarna.

Att diversifieringen av community-utbudet har kommit långt är tydligt. Ungefär 50 olika communities uppgav ungdomarna att de är medlem i. Vem har exempelvis hört talas om *emocore*, *borderline.nu* och *garaget.org*?

Medlemskap i diverse communities leder naturligtvis till att många väljer att uttrycka sig på olika sätt på Internet. Vi kan inte se någon dramatisk ökning när det gäller de flesta sätten att uttrycka sig från förra årets studie. Undantaget är att fler ungdomar uppger att de har lagt ut videofilmer på sig själva på Internet nu jämfört med 2008.

Tabell 2. Ungdomars uttryckssätt på Internet.

Uttryckssätt	Andel
Har lagt upp bilder på sig själv på Internet	85%
Har skrivit kommentar på Internet under eget namn	79%
Har bloggat	50%
Har lagt ut videoklipp på sig själv på Internet	28%

Liksom i de tidigare undersökningarna är killarna något mer aktiva när det gäller att uttrycka sig på Internet, med det väsentliga undantaget att det är många fler tjejer som någon gång har bloggat. Hela 63% av tjejerna i undersökningen har bloggat, Siffran för killarna är "endast" 38%.

MÅNGA UPPLEVER MOBBNING PÅ INTERNET

Ungdomar är inte alltid vänliga mot varandra och detta återspeglas i att många upplever att andra har varit elaka mot dem på Internet. Vanligast är att någon helt enkelt skriver oschyssta saker om en annan person, medan den minst förekommande typen av dåliga erfarenheter på Internet är sextrakasserier. Nästan en femtedel av ungdomarna uppger dock att de har blivit sextrakasserade på Internet. (se tabell 3).

Tabell 3. Olika typer av IT-mobbing.

Typ av negativ erfarenhet	Andel drabbade
Någon har skrivit oschyssta saker om dig på Internet	48%
Någon har ljugit om dig på Internet	42%
Någon har skickat sms till dig för att vara oschysst	31%
Någon har lagt ut bilder på dig mot din vilja	30%
Någon har sextrakterat dig på Internet	19%
Någon annan har uppgett sig att vara du på Internet	17%

Glädjande nog kan vi generellt se en tendens till minskade negativa erfarenheter i årets studie jämfört med tidigare. Den enda ökningen i mobbningsliknande erfarenheter står SMS-mobbingen för, men den beror säkerligen på att fler SMS skickas överhuvudtaget.

Könsmönstren från de tidigare studierna går igen även i årets undersökning. Killarna drabbas i större utsträckning än tjejerna av all typ av mobbing, förutom sextrakterier, där tjejerna är avsevärt hårdare drabbade.

LÖSNINGEN: REPORT ABUSE?

På de flesta webbcommunities kan man anmäla andra användare om man tycker att de har uppträtt olämpligt. Trots att de flesta ungdomar har någon typ av mobbningslik erfarenhet är det endast en fjärdedel av community-användarna som någon gång har använt den s.k. "abuse-funktionen". Oftast används abuse-funktionen för att en användare har skrivit något oschysst, eller har lagt upp en bild mot en annan användares vilja. Många använder också abuse-funktionen för att företag gör reklam på communities.

I de flesta fallen tycks faktiskt abuse-funktionen fungera. Endast 15% rapporterar att inte tillräckligt, eller inget alls hände efter att abuse-funktionen användes. Med detta i beaktande kan det vara lämpligt att tydligare påpeka att abuse-funktionen finns till hands. Om varje mobbningsliknande handling på Internet skulle anmälas till dem som är ansvariga för en community skulle nätmobbingen förmodligen också minska.

VANLIGT MED OFÖRSIKTIGT BETEENDE

Även om många har råkat illa ut är det inte alltid ungdomarna är försiktiga på Internet och "In Real Life". En majoritet anpassar inte sitt surfande efter risker, såsom att undvika att skriva vissa saker, lägga upp privata bilder och att besöka vissa sidor. Endast 23% undviker att fildela på grund av rädsla för att bli straffade och 11% surfar med dold IP-adress. 9% Krypterar sina mail, varav de flesta är killar.

Utanför Internets domäner är man mer försiktig, de flesta har inte lämnat lösenordet till datorn, PIN-kod till mobilen eller hemnycklar till någon kompis. Bara 13% har lämnat ut sin bankomatkod till någon kompis.

INSTÄLLNING TILL ÖVERVAKNING OCH AVLYSSNING

KRYMPANDE MAJORITET POSITIV TILL ÖVERVAKNING OCH AVLYSSNING

I de tidigare studierna framkom att en klar majoritet av Sveriges ungdomar är positiva till olika former av övervakning och avlyssning (hädanefter endast refererad som övervakning). Fortfarande anser en klar majoritet av ungdomarna att:

- Butiksinnehavare bör få sätta upp övervakningskameror för att förhindra stölder
- Samhället bör få sätta upp fartkameror för att minska antalet bilolyckor
- Det är okej att skolan genomför drogtestar
- Kameraövervakning är okej om det förhindrar små och stora brott.
- Avlyssning är okej om det förhindrar grov brottslighet och terrorism
- Spara uppgifter om Internetsurfning är okej om det förhindrar grov brottslighet och terrorism
- Det är okej att butiker sparar information om vad kunder handlar om det innebär lägre priser

Det är tämligen uppenbart att ungdomarna har ett nyttoperspektiv när det gäller övervakning. Kan övervakningen bidra till att förhindra brott, i synnerhet grova brott, är det okej. Samtidigt finns det ett genomgående mönster att acceptansen för övervakning har minskat, särskilt när det gäller telefonavlyssning. Detta kan bero på att fler och fler ungdomar har egna mobiltelefoner. Avlyssningen kommer därmed närmare.

Samtidigt kan inte ökningen av mobiltelefoner förklara den allmänt minskade acceptansen för övervakning. Förmodligen har debatterna kring FRA-lagen och IPRED-lagstiftningen fått ungdomar att till viss del ändra inställning (mer om det senare).

Tabell 4. De mest accepterade formerna av övervakning

Typ av övervakning	Acceptans
Kameraövervakning om det förhindrar grov brottslighet	82%
Kameraövervakning om det förhindrar terrordåd	80%
Spara uppgifter om Internetsurfning om det avslöjar pedofiler	75%
Avlyssning av telefoner om det förhindrar terrordåd	74%
Spara uppgifter om Internetsurfning om det förhindrar terrordåd	72%

Tabell 4. De minst accepterade formerna av övervakning.

Typ av övervakning	Acceptans
Kameraövervakning om det innebär att jag kan se att kompisar är på ungdomsgård	12%
Butiker sparar information om vad kunder handlar om det innebär att försäkringsbolag kan informeras om vilka som är rökare	16%
Kameraövervakning om det leder till att folk städar efter sig i tvättstugan	17%
Spara uppgifter om Internetsurfning om det hjälper företag att ta reda på vad en kund vill ha	19%
Polisen övervakar Internetsurfning för att se om jag går in på olagliga sidor	19%

Generellt är tjejer mer positiva till all form av övervakning, och yngre unga är mer positiva än äldre. Det tycks också vara så att det finns en grundinställning till övervakning som leder till att ungdomar som accepterar en viss form av övervakning också accepterar andra former av övervakning.

KAMERAÖVERVAKNING MEST ACCEPTERAT

Jämför man kameraövervakning, telefonavlyssning och sparandet av uppgifter om Internetsurfning kan vi konstatera att kameraövervakning är den mest accepterade formen av övervakning. Kameraövervakning är som tidigare nämnt accepterat både när det gäller att förhindra små och stora brott.

Figur 4. Ungdomar tycker att det är okej med kameraövervakning i kollektivtrafiken.

Således anser ungdomarna att kameraövervakning är helt okej på allmänna torg och i synnerhet i kollektivtrafiken. Däremot vill man inte ha övervakningskameror i klassrum och i uppehållsrum i skolan. I skolkorridorerna är det dock en betydande andel som tycker att det skulle vara okej med övervakningskameror (42%).

Figur 5. Ungdomar tycker inte att det är okej med kameraövervakning i klassrum.

Som fastslogs i förra årets rapport är kameraövervakning accepterat av den enkla anledningen att ungdomar faktiskt tror att det fungerar. Till skillnad från telefonavlyssning och övervakning av Internetsurfning är det en majoritet som tror att grov brottslighet kan förhindras genom kameraövervakning. Samtidigt är det långt färre som anser att metoden fungerar mot brottslighet, vilket är en bidragande orsak till att acceptansen har sjunkit.

TELEFONAVLYSSNING ALLT MINDRE ACCEPTERAT

Ungdomar har blivit mer negativt inställda till avlyssning av telefoner. Man tycker varken att avlyssning av den egna telefonen, eller kompisarnas telefoner är okej, även om de skulle misstänkas för brott.

Samtidigt är en överväldigande majoritet för avlyssning av telefoner om de tror att det kan förhindra grova brott och terrorism. Andelen som tycker att avlyssning är okej i detta syfte har dock sjunkit med ca 10 procentenheter sedan förra årets studie. Från dryga 75-80% (beroende på syftet) till ca 65-75%.

INTERNETÖVERVAKNING IMPOPULÄRT – MÄNNISKOR FÖREDRAS

Den minst accepterade formen av övervakning är övervakning på Internet. Andelen som tycker det är okej att spara uppgifter om Internetsurfning i olika syften har också minskat sedan förra året. Tilltron till att övervakning av Internetsurfning kan förhindra grova brott har också minskat konstant sedan 2007.

I synen på Internetövervakningen finns de största skillnaderna mellan killar och tjejer. Endast 55% av killarna tycker att det är okej att lagra uppgifter om Internetsurfning om det kan förhindra grova brott. För tjejer är siffran 80%. En del av förklaringen till detta kan förklaras med att killar använder Internet i högre utsträckning. Likaså har vi sett att tjejer är mer toleranta till övervakning generellt. Förmodligen ligger också förklaringen till viss del i att Internetvanorna skiljer sig mellan könen.

Tilltron till olika typer av teknisk övervakning är generellt låg. Jämför man med i vilken utsträckning ungdomar tror att fler poliser och väktare kan förhindra brottslighet får den tekniska övervakningen en knäpp på näsan. När det gäller övervakning i skolan är också långt fler ungdomar positiva till rastvakter (37%), jämfört med övervakningskameror (27%).

Ungdomarnas acceptans för olika former av övervakning kan sammanfattas med figur 6 nedan.

Figur 6. Schematisk bild över ungdomars inställning till övervakning.

Som tidigare påpekat är tilltron till övervakningens effekt avgörande för att den ska vara accepterad. Samtidigt finns en intressant tendens till att acceptansen för övervakning ökar ju närmare och tydligare "övervakaren" är.

Poliser och vakter är fullt synliga och dessutom kontaktbara, vilket gör dem både förutsägbara och i viss mån även påverkbara. Övervakningskameror vet man ungefär var de finns och de kan till viss mån undvikas. Avlyssning av telefoner har man ingen som helst vetskap om, inte heller övervakningen av Internetsurfande. De två sistnämnda typerna av övervakning är därför mer "obehagliga" och övervakningen ses förmodligen som ännu svårare att undvika på Internet.

ÖVERVAKAD AV FÖRETAG? BARA OM DET GYNNAR MIG

Något som tycks irritera ungdomar är när företag gör reklam för sitt företag på Internet på ett påträngande sätt. Generellt är acceptansen låg för att uppgifter sparas i syfte att hjälpa butiker och företagare. Undantaget är om det kan leda till lägre priser. Det finns även stor förståelse för att butiksägare ska få ha övervakningskameror i syfte att förhindra stölder.

KUNSKAP OCH UPPDATERING

STABILT KUNSKAPSLÄGE KRING INTEGRITET

Små förändringar över tid har skett när det gäller kunskap kring integritetsfrågor. Bäst kunskap har ungdomarna kring datorer och Internet. Ca 95% vet att man inte får lägga ut nakenbilder på andra utan att fråga om lov, att varje dator har ett identifierbart nummer och att andra kan kopiera bilder som läggs ut på Internet.

Sämre ställt är det med världen utanför datorn. En minoritet känner till att man har rätt att ta reda på andras personnummer. Endast en fjärdedel är medvetna om att en butiksägare får sätta upp en övervakningskamera i butiken utan tillstånd. Nära hälften tror att alla i hela världen har ett eget personnummer. Kunskapsläget är generellt något bättre hos killar än hos tjejer. Sett över tid är kunskapsnivån mer eller mindre konstant.

Kunskapen kring Datainspektionens verksamhet följer samma mönster och nivå är i princip oförändrad. De flesta vet att Datainspektionens uppgift är att informera om risker på nätet. Vad hälften inte är medvetna om är att Datainspektionen även kan hjälpa personer som blivit kränkta på nätet. Hälften tror även att Datainspektionen kontrollerar spam.

Tabell 5. Ungdomar har goda kunskaper om Integritet på Internet, men sämre kunskaper om integritet "In Real Life".

Fakta	Kunskapsnivå
Andra kan kopiera bilder som du lagt ut på Internet	96%
Du har inte rätt att lägga ut en nakenbild på en kompis på Internet utan att fråga om lov	95%
Varje dator har ett nummer som går att identifiera när du surfar	93%
Du har rätt att ta reda på någon annans personnummer	38%
En butiksägare har rätt att sätta upp en kamera i butiken utan tillstånd	23%

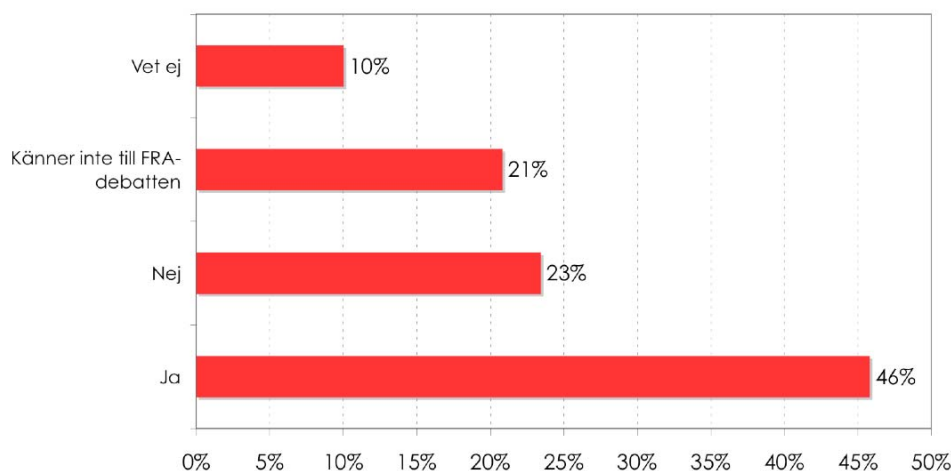
ÖKAT INTRESSE FÖR INTEGRITETSFRÅGOR EFTER FRA

2008 präglades av intensiv debatt kring två centrala frågor om integritet. FRA-lagen och IPRED-lagen. Särskilt i fallet om FRA-lagens vara eller icke var medieintresset stort. Man talade om ett "blogguppror" och bedömde konstaterade att bloggarna på allvar har fått inflytande över dagordningen.

Tveklöst har denna debatt påverkat de svenska ungdomarna. Nära hälften anger att de har börjat fundera mer kring integritetsfrågor på Internet på grund av FRA-debatten (se figur 7).

Har FRA-debatten fått dig att fundera mer kring frågor om integritet på nätet?

Figur 7. FRA-debatten har påverkat många ungdomar.

Av de öppna kommentarerna till enkätundersökningen att döma är många ungdomar upprörda över FRA-lagen. *"Folkets Rättigheter Avskaffade!"*, som en person uttryckte det.

Likt de flesta andra frågor som gäller Internet är det främst killarna som har påverkats av FRA-debatten. Det tycks till stor del bero på att tjejer i mindre utsträckning över huvud taget känner till FRA-debatten. 28% av tjejerna uppger att de inte känner till FRA-debatten, jämfört med 14% av killarna.

Ålder är också en betydande faktor för FRA-kunskaperna. De allra flesta av de äldre ungdomarna känner till FRA-debatten, medan de yngre ofta inte gör det. Däremot finns det inga tydliga skillnader mellan ungdomar vars föräldrar har universitetsutbildning och ungdomar vars föräldrar inte har högre utbildning.

FÅ SKULLE SLUTA FILDELA PGA IPRED

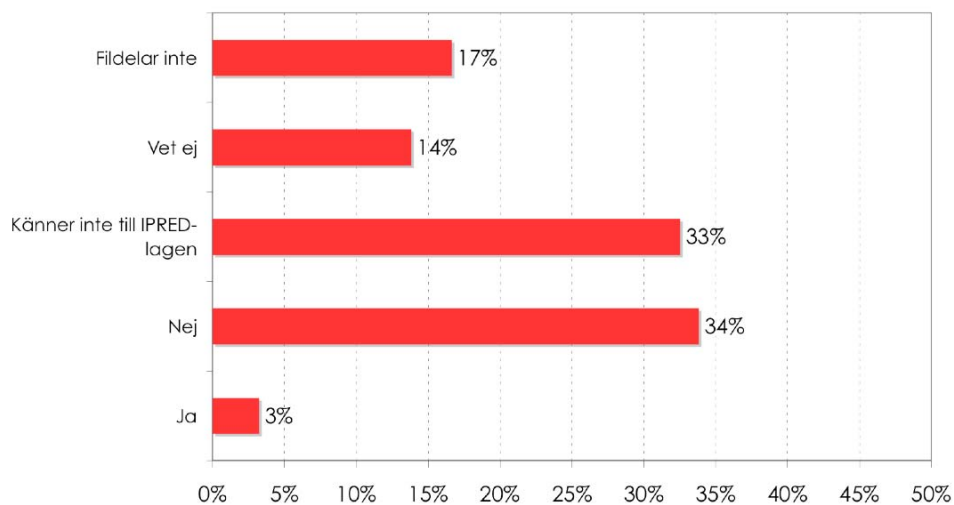
Utöver FRA-lagen var även IPRED-lagstiftningen föremål för debatt 2008. Även IPRED ses av många som något väldigt integritetskränkande. Många unga uttrycker sin ilska i de öppna kommentarerna. *"STOPPA IPRED!"* är den kanske vanligaste spontana kommentaren.

Många påpekar också att IPRED-lagens effekt skulle vara begränsad, då det finns många sätt att komma runt lagen. Detta understryks av att en mycket liten del av ungdomarna skulle sluta fildela på grund av IPRED-lagen (se figur 8).

Skulle den s.k. "IPRED-lagen" få dig att sluta fildela?

Figur 8. Få ungdomar skulle sluta fildela pga IPRED.

Räknar man bort dem som inte fildelar och de som inte känner till IPRED-lagen skulle 6% sluta fildela på grund av IPRED.

Det demografiska attitydmönstret är detsamma som för FRA-lagen. Dubbelt så stor andel av tjejerna är obekanta med IPRED-lagstiftningen (44%). I stort sett samma siffra gäller för de yngre unga.

TYDLIGA TENDENSER ÖVER TID

Då undersökningen om ungdomars inställning till integritet har gjorts tre gånger på tre års tid är det rimligt att börja spana efter tydliga tendenser över tid. Det vill säga att se var förändringar i ungdomarnas attityder och beteenden har en tydlig riktning. Nedan redovisas de största attityd- och beteendeförändringarna i procentenheter från 2007 till 2009, som dessutom har rört sig i samma riktning 2008 och 2009.

BETEENDEFÖRÄNDRINGAR STÅR FÖR STORA ÖKNINGAR...

- 1) Andel som skickar SMS dagligen (+26% sedan 2007)
- 2) Andel som surfar hemma på egen dator (+15%)
- 3) Andel som lagt ut videoklipp på sig själva på Internet (+10%)
- 4) Andel som kan tänka sig lämna ut uppgifter om sin hälsa till någon annan (+9%)
- 5) Andel som tycker att det ska vara olagligt att skriva elaka saker om andra på Internet (+7%)

...OCH STORA MINSKNINGAR

- 1) Andel som har webbkamera hemma som används (-16%)
- 2) Andel som upplevt att någon ljugit om dem på Internet (-10%)
- 3) Andel som chattar dagligen (-9% sedan 2007)
- 4) Andel som upplevt att någon uppgett sig att vara dem på Internet (-9%)
- 5) Andel som kan tänka sig att lämna ut uppgifter om vem man är kär i (-6%)

Ovanstående visar att beteenden ofta är mer lätttröliga än attityder. Samtidigt följer ofta förändringar i attityder och värderingar av beteendeförändringar. Glädjande är att olika typer av nätmobbning eller mobbningsliknande erfarenheter minskade både 2007 och 2008. Möjligen beror det på att problemet har uppmärksammats och att vuxna därmed har tvingats inse att mobbning inte enbart sker på skolgården.

Trots årets minskade acceptans mot olika typer av övervakning är minskningen inget som skett sedan 2007. Tvärtom ökade acceptansen för de flesta typerna av övervakning mellan 2007 och 2008. Det återstår att se om 2009 års undersökning representerar en brytpunkt i tolerans mot övervakning, eller om acceptansen återgår till samma nivå om ett år.

SKILLNADER MELLAN GRUPPER

GRUPPERINGAR MED SKILDA ÅSIKTER

Vi har varit inne en hel del på skillnader mellan olika grupper, främst könsskillnader, men även åldersskillnader. Förutom de demografiska grupperingarna kan vi med hjälp av faktoranalys även urskilja tre andra grupper, som sträcker sig över köns- och åldersgränser. Med en faktoranalys får man fram de naturliga svarmönstren i attityder och beteenden. Därmed är det också möjligt att sortera respondenterna i grupper enligt dessa svarmönster. Faktoranalysen gav följande grupper:

- Ungdomar som tycker det är **okej med övervakning för att förhindra grova brott**. Detta är den grupp som störst andel av ungdomarna tillhör. Fler än hälften av ungdomarna kan placeras i denna grupp.
- Ungdomar som tycker det är **ok med övervakning i skolan**. Ungefär en fjärdedel av ungdomarna kan placeras i denna grupp.
- Ungdomar som gärna **lämnar ut information om sig själva**. Ungefär en femtedel av ungdomarna kan placeras i denna grupp.

Värt att poängtera är att olika personer kan ingå i fler än en grupp.

VÄRDERINGSKARTAN VISAR VAR GRUPPERNA STÅR

För att åskådliggöra vad som skiljer de olika grupperna åt använder vi en värderingskarta (se figur 9). Värderingskartan visar de grundläggande dimensionerna i attityder kring övervakning.

Figur 9. Värderingskarta för attityder kring övervakning

I kartans västra dimension finner vi personer som gärna vill synas och som inte har något emot att använda sitt riktiga namn på Internet. I öster däremot vill personerna vara anonyma. I norr vill man gärna spionera lite på andra genom att "googla" dem eller dylikt. I söder har man en accepterande inställning till att bli övervakad.

Kartan visar att det finns en motsättning mellan att vilja synas och att vilja vara anonym (Väster – Öster), samt att gärna "spionera" på andra och acceptera att bli övervakad (Norr – Söder).

Figur 10. Grupperingarna och deras position i värderingskartan.

Om vi sedan placerar ut grupperingarna som nämndes i föregående stycke i kartan får vi placeringar enligt figur 10.

Som tidigare nämnts kan vi notera att en stor skillnad är att tjejer är mer accepterande till att bli övervakade än killar. Likaså är äldre mer negativt inställda till att övervakas, men de är också mer benägna att synas. Förmodligen blir Internetbeteendet mer exhibitionistiskt med åldern, då föräldrarna har släppt taget i större utsträckning om surfandet.

Ungdomar vars föräldrar (minst en) har universitetsutbildning har ett större behov av att synas än andra. Detta gäller även för ungdomar i storstaden.

De tre grupperingarna som kom fram ur faktoranalysen befinner sig samtliga på värderingskartans södra halva, vilket innebär att de är mer toleranta mot att övervakas. Den största gruppen är de som gärna vill vara anonyma, men har en accepterande inställning till övervakning. Personer som tycker det är okej med övervakning i skolan har inte helt överraskande minst att invänta mot att bli övervakade. De som gärna lämnar ut information om sig själva befinner sig inte helt oväntat västerut i värderingskartan.

VART ÄR VI PÅ VÄG?

Den stora frågan är i vilken riktning vi kommer att röra oss värderingsmässigt. Ska vi tro att attityderna går i samma riktning som de gjorde mellan 2008 och 2009 är vi på väg mot nordväst (se figur 11.)

Figur 11. Möjlig värderingsmässig färdriktning.

Sett till skillnaderna mellan 2009 och 2008 finns det både en tendens till att vilja vara mindre anonym, **och** definitivt en mer kritisk inställning till övervakning. Dessutom har intresset för att "googla" nya kompisar stadigt ökat sedan 2007. Om denna tendens fortsätter kan vi dock inte vara säkra på. En indikation på om så är fallet får vi vid nästa undersökningstillfälle.

Datainspektionen

Datainspektionen är en myndighet som arbetar för att behandlingen av personuppgifter i samhället inte ska medföra otillbörliga intrång i enskilda människors personliga integritet. Ansvarsområdet omfattar framförallt personuppgiftslagen, inkassolagen och kreditupplysningslagen. Datainspektionen gör inspektioner och hanterar klagomål från enskilda medborgare samt tar fram vägledningar och ger synpunkter på utredningar och lagförslag. Datainspektionen har också en omfattande informationsverksamhet, vi utbildar, svarar på frågor och ger stöd till personuppgiftsombud.

Om du behöver mer information

På Datainspektionens webbplats www.datainspektionen.se kan du läsa mer om integritetsfrågor och ladda ner eller beställa informationsmaterial. Där kan du också beställa en prenumeration på Datainspektionens tidskrift *Magazin Direkt* och vårt nyhetsbrev.

Kontakta Datainspektionen

E-post: datainspektionen@datainspektionen.se Webb: www.datainspektionen.se
Tfn 08-657 61 00. Postadress: Datainspektionen, Box 8114, 104 20 Stockholm.